

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545, หน้า 3) ได้บัญญัติว่าการจัดการศึกษานั้นต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบเอ็ด พ.ศ. 2555-2559 (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2555, หน้า 39) ที่กำหนดประเด็นการพัฒนาโดยสรุปได้ว่ามุ่งเน้นให้มีการพัฒนาคนเพื่อเสริมสร้างทุนทางปัญญาอย่างยั่งยืน มุ่งพัฒนาคนไทยให้มีศักยภาพในการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ มีความคิดสร้างสรรค์ใฝ่เรียนรู้มีคุณธรรมจริยธรรมค่านิยมที่พึงามรู้จักสิทธิหน้าที่ของตนเองและผู้อื่นควบคู่กับการเสริมสร้างและพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางปัญญาและแหล่งเรียนรู้ในระดับชุมชน เพื่อพัฒนาคนให้เป็นศูนย์กลางของการพัฒนาประเทศ

สถาบันสำคัญที่มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์มีศักยภาพในด้านต่างๆ ในการพัฒนาประเทศตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545, หน้า 7-8) ตามมาตรา 24 คือ สถานศึกษาขั้นพื้นฐานซึ่งเป็นองค์กรที่มีความสำคัญที่สุดในการสร้างสรรค์คุณภาพผู้เรียนทั้งนี้เพราะสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นโรงเรียนซึ่งรับผิดชอบการจัดการศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ดำเนินจัดกระบวนการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้โดยจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียนโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็นทำเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่างๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกันรวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่พึงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลา ทุกสถานที่

มีการประสานความร่วมมือกับบิดามารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนา ผู้เรียนตามศักยภาพ ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการจัดการศึกษาในลักษณะดังกล่าว นี้โรงเรียนควรดำเนินกิจการต่างๆ ได้โดยอิสระ สามารถพัฒนาระบบบริหารและการจัดการที่เป็น ของตนเอง มีความคล่องตัว มีเสรีภาพทางวิชาการและอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของคณะกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐานและความร่วมมือจากชุมชน ในกรณีนี้ผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้ที่มีบทบาท สำคัญในการที่จะนำพาโรงเรียนไปสู่ความสำเร็จ ไปสู่เป้าหมายที่ดีกว่า โดยต้องสร้างแรงจูงใจและ แรงผลักดันให้ชุมชน หรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาหลายฝ่าย เช่น ครูและบุคลากรใน โรงเรียน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ชุมชน องค์กรทางศาสนา หรือเอกชน ฯลฯ ให้ ร่วมมือกันทำงานเป็นทีม ปฏิบัติงานอย่างสร้างสรรค์ให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีคุณค่า ซึ่งผู้บริหาร โรงเรียนจำเป็นต้องใช้คุณลักษณะส่วนตัวได้แก่ การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ การสร้างแรงบันดาลใจ การกระตุ้นทางปัญญา การคำนึงถึงปัจเจกบุคคล (Bass and Avolio, 1994, pp.4-6) ความรู้ ความสามารถและเทคนิควิธีการที่หลากหลาย ทั้งที่เป็นศาสตร์และศิลป์มาประยุกต์ใช้ในการ บริหารจัดการศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนซึ่งเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่สำคัญให้ มีคุณภาพ (ปรารภ หลงสมบุญ, 2552, หน้า 4)

การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพ กล่าวโดยสรุปได้ว่าเป็นการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นมนุษย์ที่ สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม เพื่อสร้างคนให้เป็นคนดี คนเก่ง และมีความสุข นั้นพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545, หน้า 3) ได้ บัญญัติหลักสำคัญการจัดการศึกษาไว้ในมาตรา 8 (2) ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษามาตรา 9(6) กระบวนการจัดการศึกษาให้ยึดหลักการมีส่วนร่วมจากบุคคล องค์กรชุมชน องค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น และองค์กรเอกชน มาตรา 29 ให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล องค์กรชุมชน องค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรเอกชนและสถาบันสังคมอื่นๆ ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนโดย การจัดการกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชนเพื่อพัฒนาให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ ของชุมชนโดยเฉพาะมาตรา 40 ให้มีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของแต่ละโรงเรียนเพื่อ ทำหน้าที่กำกับส่งเสริมสนับสนุนกิจการของโรงเรียน ซึ่งประกอบด้วยผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนครู ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่าของโรงเรียนมัธยมศึกษา ผู้แทนพระภิกษุสงฆ์หรือผู้แทนองค์กรศาสนาอื่นๆ ในพื้นที่และผู้ทรงคุณวุฒิร่วมระดมทรัพยากร บุคคลในชุมชนที่มีความรอบรู้ความชำนาญปัญหาท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนใน การจัดการศึกษา

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าการจัดการศึกษาในปัจจุบันนี้ชุมชนจะต้องเข้ามามีส่วนร่วม รับผิดชอบพัฒนาการศึกษาอย่างแท้จริงตามคำกล่าวที่ว่า คนทั้งมวลมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

(All for Education) เพื่อให้การศึกษาของชุมชนมีความเจริญก้าวหน้าทันต่อการเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ ทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและเทคโนโลยี เป็นต้น โดยชุมชนจะต้องถือว่าเป็นภาระหน้าที่ที่เป็นความจำเป็นอย่างยิ่งในการพัฒนาโรงเรียนในชุมชนของตนเอง โดยเฉพาะโรงเรียนมัธยมศึกษา ซึ่งมีภาระงานในการบริหารจัดการมากและซับซ้อนให้มีความเจริญก้าวหน้า เพื่อสนับสนุนการศึกษาให้เป็นเครื่องมือพัฒนาคุณภาพของชุมชนให้มีคุณภาพและพยายามผลักดันให้โรงเรียนมัธยมศึกษาเป็นหน่วยงานที่เป็นศูนย์กลางในการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น (Education for All) ทั้งนี้ชุมชนจะต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการวิเคราะห์เพื่อหาจุดพัฒนาการศึกษา ร่วมกับคณะครู ร่วมแสดงความคิดเห็นและตัดสินใจหาแนวทางแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นให้ได้รับความสำเร็จ ร่วมค้นหาผู้ที่มีความรู้ความสามารถในท้องถิ่นให้เข้ามาช่วยพัฒนาการศึกษาในโรงเรียน เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของชุมชนและท้องถิ่น โดยผสมผสานกับความรู้สมัยใหม่ เช่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น วิทยาการพิเศษ การจัดและตกแต่งสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน การปรับปรุงซ่อมแซมอาคารเรียน การร่วมรณรงค์หาทุนการศึกษาเพื่อพัฒนาโรงเรียน การร่วมกิจกรรมต่างๆ ที่ทางโรงเรียนจัดให้มีขึ้น การร่วมแก้ไขปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้นและประเมินผลการดำเนินงานร่วมกัน ตลอดจนมีความภาคภูมิใจในผลงานและการพัฒนาการศึกษาที่ประสบผลสำเร็จร่วมกัน เป็นต้น

แต่จากสภาพความเป็นจริงในปัจจุบันของโรงเรียนมัธยมศึกษาหรือโรงเรียนจำนวนมาก พบปัญหาของการที่ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา ดังจะเห็นได้จากการที่คณะกรรมการสถานศึกษารวมถึงผู้ปกครองนักเรียน มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาไม่มากเท่าที่ควรในบางด้าน เนื่องจากภาวะเศรษฐกิจและระบบราชการที่ไม่เอื้อต่อการส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือกันอย่างจริงจัง เช่น เมื่อมีการจัดกิจกรรมภายในโรงเรียนหรือมีการประชุมในเรื่องต่างๆ ในหลายๆ ครั้งที่ต้องจัดในเวลาราชการ ทำให้คณะกรรมการสถานศึกษาและผู้ปกครองซึ่งมักมีภารกิจส่วนตัว ไม่มีเวลามาร่วมหรือทุ่มเทในการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานได้อย่างเต็มที่ (ชูทรัพย์ ภาวงศ์, 2551, หน้า 21) ประกอบกับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขาดความรู้ความเข้าใจในระเบียบ ภารกิจ บทบาท หน้าที่ ในการดำเนินงานวางแผนพัฒนาการศึกษา และจัดทำงบประมาณ จึงส่งผลให้มีบทบาทในการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาด้านวิชาการ งบประมาณ บุคลากรและบริหารงานทั่วไปในโรงเรียนมัธยมศึกษาอยู่ในระดับน้อย (ปราโมทย์ แก้วกิ่ง, 2544, หน้า 105) นอกจากนี้แล้วจากผลการวิจัยของ ณัฐพงศ์ ฉลาดเยี่ยม (2554, หน้า 93) พบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาหลักสูตร โรงเรียนมัศึกษามีไม่เต็มที่ ชุมชนมักมอบหมายภาระงานด้านนี้ให้เป็นหน้าที่ของโรงเรียน เนื่องจาก ชุมชนมีความรู้ความเข้าใจในหลักสูตรน้อยหรือไม่ชัดเจน ซึ่งมีสาเหตุจากความบกพร่องของการเตรียมการ หรือการแนะนำของ

โรงเรียนทำให้การตระหนักต่อภาระหน้าที่หรือบทบาทของชุมชนในการเข้ามามีส่วนร่วมไม่มากเท่าที่ควร

จากสภาพปัญหาที่ชุมชนให้ความร่วมมือหรือมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษา ไม่มากเท่าที่ควร ทำให้ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาซึ่งเป็นบุคคลสำคัญยิ่งในโรงเรียนมัธยมศึกษา เนื่องจากเป็นผู้มีบทบาทสำคัญต่อการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา ในฐานะที่เป็นผู้บังคับบัญชาและมีฐานะเป็นผู้นำองค์กรไปสู่ความสำเร็จและพัฒนาไปสู่เป้าหมายที่ดียิ่งขึ้น ซึ่งจะเป็นไปได้มากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา (นุชา ธรรมสม, 2552, หน้า 1) และการที่ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาจะสามารถทำให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเพิ่มมากขึ้นเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนและโรงเรียนมัธยมศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลได้นั้น ปัจจัยหนึ่งที่สำคัญคือภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนมัศึกษาดังแนวคิดของบาสและอโวลิโอ (Bass and Avolio, 1994, p.6) ที่กล่าวโดยสรุปได้ว่าภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเป็นภาวะผู้นำพิสัยสูง ซึ่งผู้นำที่มีภาวะพิสัยสูงนี้จะเป็นผู้นำที่มีประสิทธิภาพสูง และจะจูงใจให้ผู้ตามผู้ร่วมงานหรือผู้ที่เกี่ยวข้องในชุมชนดำเนินงานและให้ความร่วมมือช่วยเหลือองค์กรได้อย่างมากเกินความคาดหวัง จนทำให้องค์กรประสบความสำเร็จ

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาความสัมพันธ์ของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในโรงเรียนมัธยมศึกษา ในเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6 เพื่อประโยชน์ในการวางแผนพัฒนา ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาคุณภาพของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา พร้อมทั้งนำผลที่ได้จากการศึกษามาใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการศึกษาในโรงเรียนมัศึกษาร่วมกับชุมชนให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลดียิ่งขึ้น

ปัญหาในการวิจัย

ผู้วิจัยกำหนดปัญหาในการวิจัยดังต่อไปนี้

1. ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในโรงเรียนมัธยมศึกษา ในเขตพื้นที่ศึกษามัธยมศึกษา เขต 6 มีความสัมพันธ์กันหรือไม่
2. ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่ศึกษามัธยมศึกษา เขต 6 ในภาพรวม อยู่ในระดับใด
3. การมีส่วนร่วมของชุมชนในโรงเรียนมัธยมศึกษา ในเขตพื้นที่ศึกษามัธยมศึกษา เขต 6 ในภาพรวม อยู่ในระดับใด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ผู้วิจัยกำหนดวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังต่อไปนี้

1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6
2. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในโรงเรียนมัธยมศึกษา ในเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในโรงเรียนมัธยมศึกษา ในเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6

สมมติฐานของการวิจัย

ผู้วิจัยกำหนดสมมติฐานของการวิจัยดังต่อไปนี้

1. ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของชุมชนในโรงเรียนมัธยมศึกษา ในเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

1.1 ตัวแปรที่ศึกษา

1.1.1 ตัวแปรต้น (Independent Variables) คือ ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงตามแนวคิดของบาสและอโวลิโอ (Bass and Avolio, 1994, pp.4-6) ประกอบด้วย 4 ประการดังนี้ คือ การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ (Idealized Influence or Charisma Leadership: II or CL) การสร้างแรงบันดาลใจ (Inspiration Motivation: IM) การกระตุ้นทางปัญญา (Intellectual Stimulation: IS) และการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล (Individualized Consideration: IC)

1.1.2 ตัวแปรตาม (Dependent Variables) คือ การมีส่วนร่วมของชุมชนในตามแนวคิดของโคเฮนและอัปฮอฟฟ์ (Cohen and Uphoff, 1980, pp. 219-222) ประกอบด้วย 4 ประการดังนี้ คือ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision-Making) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ

(Implementation) การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ (Benefits) และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation)

2. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากร

ประชากร คือ ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียน รองผู้อำนวยการโรงเรียน หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ หัวหน้ากลุ่มกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และหัวหน้างานแนะแนว ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6 จำนวน 55 โรงเรียน รวมจำนวนประชากรทั้งสิ้น 781 คน

2.2 กลุ่มตัวอย่าง

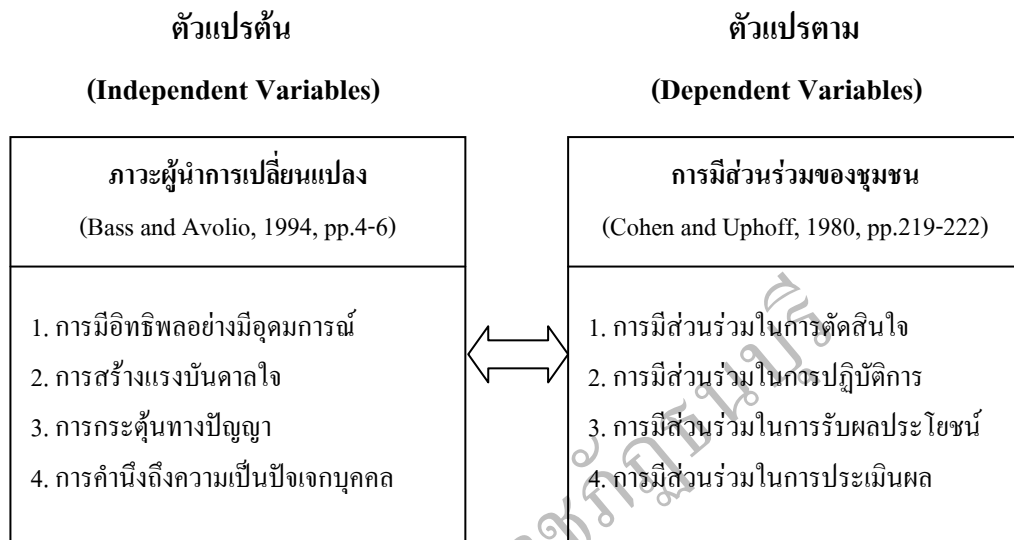
กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6 ที่ได้มาจากการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) 2 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 สุ่มโรงเรียนร้อยละ 80 ได้ 44 โรงเรียน ขั้นตอนที่ 2 สุ่มผู้บริหารโรงเรียนร้อยละ 45 ได้โรงเรียนละ 6 คน รวมจำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 264 คน ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ของเครซีและมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970, p. 608) และยอมรับได้

3. ขอบเขตด้านเวลา

ระยะเวลาในการดำเนินการวิจัยระหว่างเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2555 ถึงเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2556

กรอบแนวคิดในการวิจัย (Conceptual Framework)

ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยดังต่อไปนี้

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย (Conceptual Framework)

นิยามศัพท์เฉพาะ

ผู้วิจัยกำหนดนิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัยดังต่อไปนี้

เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6 หมายถึง เขตพื้นที่การศึกษาการปกครองที่จัดแบ่งโดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อการบริหารและจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับมัธยมศึกษา ในจังหวัดฉะเชิงเทราและจังหวัดสมุทรปราการซึ่งกำหนดไว้เป็นพื้นที่วิจัย

โรงเรียนมัธยมศึกษา หมายถึง โรงเรียนระดับมัธยมศึกษาของรัฐบาลในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6 จำนวน 55 โรงเรียนซึ่งกำหนดไว้เป็นหน่วยวิจัย

ผู้นำการเปลี่ยนแปลง หมายถึง ผู้อำนวยการ โรงเรียน รองผู้อำนวยการ โรงเรียน หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ หัวหน้ากลุ่มกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน หัวหน้างานแนะแนว หรือ ครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 6 ซึ่งได้รับคำสั่งแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่ง วิชาการในตำแหน่ง หรือปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งดังกล่าว จากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 6 หรือโรงเรียนต้นสังกัด ซึ่งกำหนดไว้เป็นประชากรในการวิจัย

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง หมายถึง ระดับพฤติกรรมที่ผู้นำการเปลี่ยนแปลงในโรงเรียนมัธยมศึกษาแสดงให้เห็นในการจัดการหรือการทำงาน โดยเป็นกระบวนการที่ผู้นำมีอิทธิพลต่อชุมชนในการเปลี่ยนแปลงความพยายามหรือพัฒนาความสามารถในการทำงานของชุมชนร่วมกับโรงเรียนให้อยู่ในระดับที่สูงขึ้น โดยจะกระทำผ่านองค์ประกอบพฤติกรรมเฉพาะ 4 ประการ คือ การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ การสร้างแรงบันดาลใจ การกระตุ้นทางปัญญาและการคำนึงถึงความจำเป็นปัจเจกบุคคลตามรายละเอียดดังนี้

1. การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ หมายถึง ระดับพฤติกรรมที่ผู้นำการเปลี่ยนแปลงในโรงเรียนมัธยมศึกษาแสดงออกหรือปฏิบัติทำให้ชุมชนเห็นว่าเป็นแบบอย่างที่น่านับถือ ศรัทธาไว้วางใจและชุมชนพยายามปฏิบัติให้เหมือนกับผู้นำ โดยผู้นำจะเป็นผู้มีคุณธรรม และจริยธรรม เป็นผู้ได้รับความไว้วางใจว่าจะทำสิ่งที่ถูกต้อง มีความสามารถในการจัดการหรือควบคุมอารมณ์ตนเองแม้ในสถานการณ์วิกฤต มีและถ่ายทอดวิสัยทัศน์และเป้าหมายในการปฏิบัติงานให้ชุมชนทราบได้อย่างชัดเจน เสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวม รวมถึงผู้นำจะแสดงออกถึงความฉลาด ความสามารถ ความเชื่อ ความมั่นใจและความมุ่งมั่นในการปฏิบัติงานจนบรรลุเป้าหมายและวิสัยทัศน์ได้ ทำให้ชุมชนมีความภาคภูมิใจและรู้สึกเป็นหนึ่งเดียวกับผู้นำเมื่อได้ร่วมปฏิบัติงานด้วย

2. การสร้างแรงบันดาลใจ หมายถึง ระดับพฤติกรรมที่ผู้นำการเปลี่ยนแปลงในโรงเรียนมัธยมศึกษาแสดงออกหรือปฏิบัติในการสร้างแรงบันดาลใจให้กับชุมชนในการทำงานให้บรรลุเป้าหมายโดยผู้นำมีการสื่อสารในด้านบวกกับชุมชน จะจงใจให้ชุมชนเห็นว่าการมีคุณค่า ความสำคัญและเป็นสิ่งท้าทาย ทำให้ชุมชนเห็นคุณค่าและความสำคัญของเป้าหมาย กระตุ้นให้ชุมชนมีความผูกพันต่อการปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายและกระตุ้นชุมชนให้เพิ่มความพยายามในการปฏิบัติงานร่วมกับโรงเรียนเพิ่มขึ้น ผู้นำจะทำให้ชุมชนปฏิบัติงานเพื่อวิสัยทัศน์และภารกิจของส่วนรวมไม่ใช่เพื่อผลประโยชน์ส่วนตัว ผู้นำจะเชื่อและทำให้ชุมชนเชื่อมั่นว่าชุมชนสามารถร่วมกันปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายได้ รวมถึงทำให้ชุมชนมีความกระตือรือร้นในการปฏิบัติงานและเห็นภาพความสำเร็จที่งดงามที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

3. การกระตุ้นทางปัญญา หมายถึง ระดับพฤติกรรมที่ผู้นำการเปลี่ยนแปลงในโรงเรียนมัธยมศึกษาแสดงออกให้เห็นในการกระตุ้นและส่งเสริมชุมชนให้ใช้สติปัญญาและความคิดสร้างสรรค์ในการการเรียนรู้ปัญหาที่เกิดขึ้นในหน่วยงาน การแก้ปัญหาและการพัฒนาวิธีการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพดีขึ้น โดยผู้นำจะกระตุ้นให้ชุมชนมีการตระหนักรู้ถึงปัญหา เปลี่ยนกรอบความคิดในการมองปัญหาและงานใหม่รวมถึงมองปัญหาที่เกิดขึ้นว่าเป็นสิ่งท้าทายความสามารถ คิดแก้ปัญหาและพัฒนาวิธีการดำเนินงานโดยใช้ความคิดสร้างสรรค์และดำเนินการอย่างเป็นระบบที่น่าเชื่อถือ ซึ่งเริ่มจากการตั้งสมมติฐาน การดำเนินงานด้วยวิธีการแบบใหม่ๆ

การตรวจสอบประเมินผลการดำเนินงาน ผู้นำจะกระตุ้นให้ชุมชนแสดงความคิดและเหตุผลอย่างอิสระโดยไม่วิพากษ์วิจารณ์หรือตำหนิแม้ว่าความคิดของชุมชนจะแตกต่างไปจากความคิดของผู้นำ นอกจากนี้ผู้นำจะส่งเสริมให้ชุมชนเรียนรู้การแก้ปัญหาาร่วมกันกับโรงเรียนและผู้นำจะสร้างความเชื่อมั่นให้ชุมชนเห็นว่าปัญหาทุกอย่างย่อมมีวิธีแก้ไขได้

4. การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล หมายถึง ระดับพฤติกรรมที่ผู้นำการเปลี่ยนแปลงในโรงเรียนมัธยมศึกษาแสดงออกถึงความสัมพันธ์กับชุมชนในฐานะเป็นผู้นำที่ให้การดูแลเอาใจใส่ชุมชนเป็นรายบุคคลโดยผู้นำจะแสดงออกถึงความเข้าใจและการยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล ซึ่งทำให้ชุมชนรู้สึกมีคุณค่าและมีความสำคัญ ผู้นำรับฟังความต้องการของชุมชนเป็นรายบุคคลอย่างมีประสิทธิภาพ ใช้การสื่อสารสองทางกับชุมชน ผู้นำจะเป็นที่เล็งใจให้คำปรึกษาและให้ความช่วยเหลือแก่ชุมชนเป็นรายบุคคลเพื่อการพัฒนาความสามารถของชุมชนในการปฏิบัติงานร่วมกับโรงเรียนให้สูงขึ้น ผู้นำจะคำนึงถึงความต้องการ ความจำเป็นและความสามารถของแต่ละบุคคลในการมอบหมายงานที่ท้าทายความสามารถ สนับสนุนและเปิดโอกาสให้ชุมชนเรียนรู้งานและสิ่งใหม่ๆ และได้ใช้ความสามารถพิเศษอย่างเต็มที่ในการดำเนินงาน เพื่อพัฒนาศักยภาพในการปฏิบัติงานของชุมชนเป็นรายบุคคล รวมถึงจะส่งเสริมชุมชนเป็นรายบุคคลให้สนใจและช่วยเหลือกันและกันในการปฏิบัติงาน และผู้นำจะทำให้ชุมชนต้องการพัฒนาตนเองเพื่อการปฏิบัติงานบรรลุเป้าหมาย

การมีส่วนร่วมของชุมชน หมายถึง การที่ผู้นำชุมชน สมาชิกชุมชน องค์กรต่างๆมาร่วมกันดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งโดยการดำเนินการนั้นมีขั้นตอน (Cohen and Uphoff, 1980, pp. 219-222) ดังนี้คือ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision-Making) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ (Implementation) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (Benefits) และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation) ในการจัดการศึกษาตามรายละเอียด ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ หมายถึง การที่ชุมชนมีส่วนร่วมในงานของโรงเรียนมัธยมศึกษาโดยการร่วมตัดสินใจเกี่ยวกับการเริ่มต้นการดำเนินงานด้วยการแสวงหาและกำหนดลำดับก่อนหลังของความต้องการจำเป็นของโรงเรียน แสวงหาและกำหนดสิ่งที่จะต้องกระทำเพิ่มเติมหรือดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง และร่วมตัดสินใจเกี่ยวกับการปฏิบัติงานด้วยการเลือกผู้นำเลือกผู้ร่วมดำเนินงาน การประชุมวางแผนการดำเนินงาน การบริหารบุคคลากรและการติดต่อประสานประโยชน์

2. การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ หมายถึง การที่ชุมชนมีส่วนร่วมในงานของโรงเรียนมัธยมศึกษาโดยการร่วมสนับสนุนด้านการบริหารจัดการศึกษาในกลุ่มงานต่างๆ ด้าน

วิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านบุคคล ด้านบริหารทั่วไป ด้านแรงงาน ด้านวัสดุอุปกรณ์ ด้านข้อมูล ด้านการเข้าร่วมโครงการต่างๆ และด้านการประสานงานกับผู้ที่เกี่ยวข้อง

3. การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ หมายถึง การที่ชุมชนมีส่วนร่วมในงานของโรงเรียนมัธยมศึกษาย่อมมีส่วนร่วมในการได้รับผลประโยชน์ตอบแทนในพื้นฐานที่เท่าเทียมกัน เช่น ผลประโยชน์ ทางวัตถุที่เป็นเงินรายได้หรือทรัพย์สิน ผลประโยชน์ทางสังคมเช่นชื่อเสียง สิทธิประโยชน์ การเรียนรู้ การได้รับบริการที่ดี ความสุข ความพึงพอใจ และผลประโยชน์ส่วนตัว ได้แก่ ความมั่นใจในตนเอง (Sense of Efficacy and Confidence) ความนิยมนับถือตนเอง (Self – Esteem) และการมีโอกาสใช้อำนาจทางการเมืองการปกครอง (Political Power)

4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล หมายถึง การที่ชุมชนมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลเพื่อพัฒนาการบริหารงานของโรงเรียนมัธยมศึกษาเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพมากขึ้น โดยการร่วมประเมินผลการทำงานของโรงเรียนมัธยมศึกษาโดยตรง การประเมินผลกระทบจากทำงานของโรงเรียนมัธยมศึกษา การประเมินกิจกรรมทางสังคม การประเมินความเห็นสาธารณชน การติดตามประเมินผลเพื่อพัฒนาการบริหารงานและการประเมินความพึงพอใจของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

ประโยชน์ที่ได้รับ

ในการวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6 ผู้วิจัยคาดว่าจะได้รับประโยชน์ดังต่อไปนี้

1. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6 ได้ข้อมูลพื้นฐานในการวางแผนพัฒนาผู้บริหารในโรงเรียนมัธยมศึกษา และการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในโรงเรียนมัธยมศึกษาในสังกัด
2. ผู้บริหารในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6 ได้แนวทางในการพัฒนาการปฏิบัติงานในฐานะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน
3. นักการศึกษามีข้อมูลพื้นฐานในการทำวิจัยเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในโรงเรียน